

שיחים שהם גם עצים

עמרי בונה

אלת המסטיק (*Pistacia lentiscus*) גדלה בדרך כלל כשיח בחברת חרוב מצוי (*Ceratonia siliqua*) בבתי גידול יובשניים באזור הים-תיכוני בישראל. לעתים רחוקות, בעיקר בשטחים שבהם מתקיימת רעייה חזקה של עיזים ובקר, שיחים בודדים מעוצבים בהדרגה בהשפעת הרעייה, ומתפתחים לעצים לכל דבר ועניין (תמונה 1). ניתן לעצב עצים של אלת מסטיק גם בעזרת שימוש בצינורות פלסטיק וגיזום, באותה שיטה הנהוגה בנטיעת עצי חורש ביערות הקק"ל (תמונה 2 א ו-ב). גם אשחר ארץ ישראלי (*Rhamnus lycioides*) הגדל בדרך כלל כשיח סבוך וקוצני, יכול להתפתח לעתים בהשפעת רעייה חזקה לעץ נמוך (תמונה 3). הרדוף הנחלים (*oleander Nerium*) הוא שיח ענף הגדל בגדות נחלים, אך לעתים כתוצאה מגיזום ועיצוב גנני גם הוא יכול להתפתח לעץ (תמונה 4).

תמונה 2: אלת מסטיק נטועה בגיל 4 שנים ביער הגלבוה אשר עוצבה לעץ עם גזע אחד בעזרת שימוש בצינור פלסטיק וגיזום. תמונה א – עם צינור הפלסטיק; ב – לאחר הסרתו.

Picture 2: Four-year-old planted *Pistacia lentiscus* in the Gilboa Forest; it was shaped as a small single-trunk tree by using a plastic tube shelter and pruning. Picture A – with a plastic tube; B – after its removal.

תמונה 1: עץ אלת מסטיק באזור תמרת-בית זרזיר (נצ. 22027.73474) בגובה 7 מ' (תמונה א). גזע העץ בהיקף 100 ס"מ (תמונה ב).

Picture 1: *Pistacia lentiscus*, usually a shrub, can become a tree under heavy grazing. This tree is located in the Timrat-Beit Zarzir area, its height is 7 m (Picture A) and its trunk circumference is 100 cm (Picture B).

הארז באלוני הבשן

איתן סט, חבר קיבוץ גדות ומנהל רשות ניקוז כנרת לשעבר, פנה אלינו בבקשה מיוחדת, להציל עץ ארז שניטע לפני 40 שנה לזכרם של שמונה מחייליו, שנהרגו במלחמת יום הכיפורים מפגיעה ישירה של פגז מרגמה ב"זלדה" שבה נסעו. עץ הארז ניטע בפתח בקוטר של כ-40 ס"מ, שנפער בירכתי הדופן התחתית של הזלדה, כנראה כתוצאה מפגיעת הפגז. עם השנים גדל העץ והתעבה עד שמילא את כל היקף החור שבו ניטע והיה חשש שאם תהליך זה יימשך, העץ שנראה כיום במיטבו, עשוי להתנוון בהדרגה כתוצאה מחיגורו על ידי הפלדה. אפי נעים, היערן של רמת הגולן, הבטיח לנסות לשחרר את העץ מכלאו. אתר ההנצחה המיוחד הזה מצוי כ-50 מ' מערבית לכביש 98, כשני ק"מ צפונית לכניסה לקיבוץ אלוני הבשן (נ.צ. 773980.277980). גובה העץ 12 מ' וקוטרו 38 ס"מ.

עץ הארז נטוע בשרידי הנגמ"ש באתר ההנצחה באלוני הבשן. בתמונה למטה נראית התעבות גזע הארז במשך השנים מעבר לקוטר הפתח שבדופן התחתית של הזלדה.

A 41-year-old memorial cedar tree that was planted through a hole in the floor of an armored personnel carrier (M 113) that was destroyed by a rocket in the 1973 war. Eight soldiers were killed in this tragic event. Radial growth of the cedar trunk gradually entirely filled the hole, and the tree might be girdled (below).

תמונה 3: עץ של אשחר ארץ ישראלי בחרבת ממלח (נ.צ. 24200.75146). גובה העץ 3.5 מ' והיקף גזעו 45 ס"מ.

Picture 3: Heavy grazing formed a small single-trunk *Rhamnus lycioides* tree in the Mimlach ruin. The tree height is 3.5 m and its trunk circumference is 45 cm.

תמונה 4: עץ של הרדוף הנחלים בחצר כנסיית ההשתנות בפסגת הר תבור. גובה העץ 6 מ' והיקף גזעו 140 ס"מ.

Picture 4: *Nerium oleander*, usually a riparian area shrub, was shaped into a small tree by pruning, in the garden of the Transfiguration Church on Mt. Tabor. The tree height is 6 m and its circumference is 140 cm.

